

Birleştirilmiş Sınıflı Okulların Yönetim Problemleri¹

*

Alpaslan Gözler* - Vehbi Çelik**

Öz

Birleştirilmiş sınıflar, Türk Eğitim Sistemi'nin öğretmen, öğrenci ve fiziki mekan eksikliklerinden dolayı oluşmuş olan bir sınıf biçimidir. Birleştirilmiş sınıflı okullarla ilgili yapılan çalışmaların çoğunda öğretimin sağlanmasından kaynaklanan problemlere değinilmiştir. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenleri öğretimin yanı sıra okul yönetimiyle ilgilenmesi, okulun idari ve resmi işlemlerini sağlaması ve okulda bulunan maddi-manevi ve insan kaynaklarını milli eğitimin belirlediği amaçlar dahilinde kullanılması gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı; birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin okullarda karşılaşılan yönetim problemlerini ortaya koymaktır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından geliştirilerek geçerlik ve güvenilirliği sağlanan anketle elde edilmiştir. Araştırma, Elazığ il genelinde bulunan 209 birleştirilmiş sınıflı okul müdürü üzerinde uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, bağımsız gruplar "t" testi testleri kullanılmıştır. Araştırmada; kadın öğretmenler ile erkek öğretmenler arasında öğrenci işleri ve mevzuat bilgisi boyutlarında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır, müdür yetkili öğretmenlerin en az fiziksel mekan boyutuna problem yaşadıkları tespit edilmiştir. En yüksek katılım ise okul çevre ilişkilerinde olmuştur. Stajyer müdür yetkili öğretmenlerin okul çevre ilişkilerinde stajyerliği kalkmış öğretmenlere oranla daha yüksek katılımında buldukları tespit edilmiştir. Stajyerliği kalkmamış öğretmenler ile diğer öğretmenler arasında öğrenci boyutu, öğretim boyutu, okul çevre ilişkileri ve mevzuat boyutunda anlamlı farklılıklar oluştuğu tespit edilmiştir. Okul çevre ilişkilerinde stajyer öğretmenler daha üst düzeyde katılımında bulunurken diğer boyutlarda stajyerliği kalkmış öğretmenlerin daha üst düzeyde katılımında buldukları tespit edilmiştir. Müdür yetkili öğretmenlerin özellikle mevzuat bilgisi ve okul çevre ilişkileri boyutunda daha fazla katılımında buldukları tespit edilmiştir. Öğretmen sayısı değişkeninde ise tek öğretmenli okulda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin mevzuat, öğrenci ve öğretim boyutlarında zorlansıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Birleştirilmiş Sınıflı Okullar, Müdür Yetkili Öğretmen, Okul Yönetimi, Yönetim Problemleri

¹ Bu çalışma Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında yapılan "Birleştirilmiş Sınıflı Okulların Yönetim Problemleri ve Çözüm Önerileri" adlı doktora tezinden çıkarılmıştır.

* Yrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, E-Posta: agozler@erciyes.edu.tr

** Prof. Dr. Mevlana Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Konya

The Management Problems Experienced in Schools with Multigrade Classes

*

Abstract

Multigrade classes are a type of class that grow out of the lack of teacher and physical infrastructure of Turkish Educational System. Most studies carried out concerning multigrade classes have focused on the problems emerging out the implementation of instruction. Teachers who have multigrade classes also have to deal with issues concerning school administration as well as having responsibilities regarding the effective use of moral and material resources including human resources of the school in the light of goals set out by the Ministry of Education. This study attempts to find out administrative problems faced by teachers who serve in multigrade classes and are also authorised as head teachers. A descriptive survey method is used in the study. Data is collected by a questionnaire that is developed and tested by the researcher. The sample consists of 209 multigrade teachers who are also authorised as head teachers working in various places of province of Elazığ. Data is analysed by finding out frequency, percentage, arithmetic mean, independent groups "t" test. There is a significant difference between female and male teachers in terms of works related to students' affairs and the knowledge of legislation. The area that teachers have the least problem appears to be with physical infrastructure. Intern teachers appear to be involving more with school environment compared to those who finished their internships. However, in the areas of student, instruction and legislation, significant difference exist in the favour of the latter group (non-intern group). Overall the sample appears to be involving more with legislation and school environment relationship. When an analysis carried out with respect to variation of the number of teacher in the school, those working in a school that only one teacher works have problems in the areas of legislation, student and instruction

Anahtar Kelimeler: *Multigrade Classes School, Authorized Teachers Pointed, Scholl Management, Management Problems*

Giriş

Birleştirilmiş sınıflar, iki ya da daha çok sınıfın, bir grup teşkil ederek bir öğretmen yönetiminde birlikte çalışmasıdır. Bu biçimde yapılacak öğretime, "Birleştirilmiş sınıflarda öğretim" denilir (Binbaşoğlu, 1999). Birleştirilmiş sınıflar kırsal alanlarda, küçük ve az nüfuslu ilçe ve kenar mahallelerde görülür. Birleştirilmiş sınıf, birden fazla sınıfın bir öğretmen yönetiminde, birlikte çalışması esasına dayalı olarak oluşturulmuş bir sınıf olarak tanımlanabilir (Köklü, 2000).

Birleştirilmiş sınıflı okullar, kırsal alandaki köy, mahalle ve mezraların okul ihtiyacını karşılamak için açılmıştır. Birleştirilmiş öğretim tek bir sınıfta, tek öğretmen tarafından farklı derecelerin öğretildiği bir eğitim yaklaşımıdır. Yetersiz eğitim kaynaklarından faydalanmada etkili olup seyrek nüfuslu yerler için uygun olan bir eğitim biçimidir (<http://www.unesco-icba.org>). Kanada eğitim bakanlığının hazırladığı bir çalışmada birleştirilmiş sınıf şöyle tanımlanmıştır; birleştirilmiş sınıf iki ya da daha fazla farklı iki grubun tek bir grupta birleştirilerek tek bir öğretmenle eğitim ve öğretim verilmesidir. (<http://www.edu.gov.on.ca>)

Oğuzkan (1981), "Bir sınıfa düşen öğrenci sayısının azlığı, bu sınıflara ayrı birer öğretmen verilemeyişi nedeniyle, birden çok sınıfın birleştirilmesiyle oluşan ve birkaç öğretmenin yönetiminde bulunan sınıftır." şeklinde tanımlamaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulamasında, farklı sınıf seviyesindeki öğrenciler birbirleriyle etkileşim içerisindedirler. Farklı gelişim ve hazır bulunuşluluk düzeylerindeki öğrenciler aynı ortamda, düzeylerine uygun öğretme-öğrenme yaşantıları geçirmektedir.

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Nedenleri

Nüfusu az olan yerleşim birimlerinde, öğrenci sayısının azlığı, az mevcutlu sınıflara birden fazla öğretmen verilmesinin imkânsızlığı nedeniyle, birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup halinde, bir öğretmenin yönetiminde okutulması zorunluluğunu doğurmuştur.

Türkiye'de birleştirilmiş sınıflar daha çok köy olgusuna dayanmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulaması ekonomik açıdan düşünülmüş bir önlem sonucu ortaya çıkmıştır (Köklü, 2000). Kırsal alanda yaşayan halk, ço-

cuklarının aileleri yanında ve yaşadıkları yerlerde okumasını arzu etmektedir. Yatılı ve pansiyonlu okullar yerine birleştirilmiş sınıflı okulları tercih etmektedirler. Kırsal alanda yaşayan zorunlu eğitim çağındaki çocukların eğitim ihtiyacını karşılamak üzere birleştirilmiş sınıflı okullar açılmıştır.

Öztürk (2005), birleştirilmiş sınıfların oluşturulma nedenlerini genel olarak dört başlıkta toplamıştır:

- ⊙ Öğretmen sayısındaki yetersizlik
- ⊙ Okul ve dersane sayısındaki yetersizlik
- ⊙ Ulaşım ve iklim koşulları
- ⊙ Öğrenci sayısındaki yetersizlik

Bununla birlikte ülkemizde nüfusu az olan yerleşim birimlerinin eğitim ihtiyacı genel olarak üç şekilde karşılanır. Bunlar:

- ⊙ Taşınmalı eğitim
- ⊙ Yatılı ilköğretim bölge okulları
- ⊙ Birleştirilmiş sınıf öğretimi

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Olumlu Yönleri

Birleştirilmiş sınıf uygulaması küçük yerleşim birimlerine özgü bir uygulamadır. Oldukça ağır yüklü olan bu uygulamada öğretmenlerin, Görev, yetki ve sorumluluk boyutu artmaktadır. Birleştirilmiş sınıflar kent merkezinden uzakta olduğu için, birleştirilmiş sınıf öğretmenleri yaşadıkları sorunla ilgili bilgi alacakları, danışacakları ve dertlerini anlatacakları tecrübeli öğretmen, idareci ve İlköğretim müfettişlerini yakınlarında bulamazlar. Onlara yol gösterecek tecrübeli ve uzman kişi olmayınca, öğretmenler yüksek enerjilerine rağmen, sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadırlar (Doğan, 2000).

Birleştirilmiş Sınıflı Okulların Olumlu Yönleri

Ancak, söz konusu olumsuzlukların giderilmesi, uygun çalışma koşullarının sağlandığı düşünülürse, “Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması”nın başlıca olumlu tarafları şu şekilde sıralanabilir (Doğan, 2000; Köklü, 2000; V. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001);

- ◎ Kırsal alandaki yerleşim birimleri küçük ve az nüfuslu olduğu için her birine okul yapmak mümkün değildir. Bu yerleşim birimlerine beş derslikli okul yerine bir iki derslikli okullar yapılarak beş öğretmen yerine bir iki öğretmen ve derslikle eğitim faaliyetleri devam ettirilir.
- ◎ Sınıfların birleştirilmesiyle oluşan gruplarda farklı yaş, tecrübe ve bilgi düzeyindeki öğrenciler etkileşim içerisinde. Öğrencilere, işbirlikçi öğrenme fırsatı tanınmış olur. Özellikle aynı yılda okuyan öğrenciler saygı, sevgi ve yardımlaşma duygularını öğrenirler.
- ◎ Birleştirilmiş sınıf ortamı “ezberci sistem” in yok edilebileceği en uygun ortamdır. Bu tür sınıflarda öğrenci sayısı az olduğu için, her öğrenciye daha fazla söz hakkı düşer. Öğrenciler hemen her derste tahtaya çıkma ve etkinliklere katılma fırsatı bulurlar.
- ◎ Birleştirilmiş sınıflarda zamanın büyük bir bölümü öğretmensiz ders saatleri şeklinde programlanmıştır. Bu zaman diliminde öğrenciler kendi kendilerine çalışma, kendi kendilerine öğrenme, kendi kendini yönetme, araştırma yapma gibi zihinsel becerilerini geliştirme imkânına sahiptirler.
- ◎ Öğretmen rehberliği ya da rehberliği dışında, bir üst sınıf öğrencileri, kendilerinden alt sınıfta bulunan öğrencilerin öğrenmesinde yardımcı olabilir.
- ◎ Birleştirilmiş sınıflarda öğretimin etkili yürütülmesi durumunda öğrencileri yetenekli oldukları ve ilgi duydukları alanda bireysel olarak geliştirmek ve bireysel farklılıklara göre bir öğretim alanı hazırlamak imkanı doğabilecektir.
- ◎ Öğrencilerin geçmiş yıllara ait eksik bilgilerini tamamlama imkanı vardır. Örneğin; bir üçüncü sınıf öğrencisi, ikinci sınıfa ait eksik bilgilerini aynı sınıf ortamında bulunduğu için tamamlayabilir.
- ◎ Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulları, “Taşınabilir Sistem Uygulaması” ve “Yatılı İlköğretim Bölge Okulları”nın bazı olumsuzluklarına karşın bir alternatif durumdadır.
- ◎ Taşınabilir eğitim sistemi, köyde yaşayan çocuğun öğrenme ortamının kalitesini artırmak üzere başlatılmış olmakla birlikte, bu amacı tam olarak gerçekleştirmediği gibi, öğretmeni köydeki toplum liderliğinden uzaklaştırılmış; köydeki yetişkinlerin eğitiminde ve onların gelişiminin sağlanmasında önemli boşluklar doğmuştur. (V. Beş Yıllık Kalkınma Planı,

2001). Bu nedenle, özellikle İlköğretimin ilk beş yılında taşımali eğitimden vazgeçilerek, Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması yapılmalıdır.

Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasının Olumsuz Yönleri

Birleştirilmiş sınıf uygulaması küçük yerleşim birimlerine özgü bir uygulamadır Eğitim-öğretim şartlarının elverişsiz olduğu bölgelerde ihtiyacı gidermektedir. Yukarıda saydığımız olumlu yönlerin yanı sıra olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Birleştirilmiş sınıflı okulların yapı, fonksiyon, programın uygulanışı, idari yapı ve işleyiş biçimlerine ilişkin kendilerine has bazı özellikleri vardır. Bu özellikler, bazı olumsuzlukları da beraberinde getirmiştir. Birleştirilmiş sınıf uygulaması sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuzlukları (Köksal,2002; Köklü, 2000; Erdem, 2002; Mihçı, 1983; ve Doğan, 2000) şu şekildedir:

⊙ Öğretmenin görev, yetki ve sorumluluklarının boyutu artmaktadır. Beş sınıflı bir arada okutan öğretmen aynı zamanda müdür yetkilidir. Bağımsız sınıflarda uygulanan program, 2000-2001 eğitim öğretim yılından itibaren aynen birleştirilmiş sınıflarda da uygulanmaya başlanmıştır. Tek bir sınıflı (bağımsız sınıfl) okutan bir öğretmenle, beş sınıflı bir arada okutan müdür yetkili bir öğretmenin görev, yetki ve sorumluluklarının boyutu tartışılmaz.

⊙ Sınıfların kalabalık olarak eğitim faaliyetlerinin yürütülmesi sorun teşkil eder. Beş sınıflı bir arada okutan öğretmen, öğrencilerin seviye ve hazır bulunuşluklarını dikkate alıp, bireyselleştirilmiş eğitim uygulayamaz.

⊙ Birleştirilmiş sınıflı okullarda, öğretmen 40 dk'lık bir ders süresinin tamamını doğrudan doğruya meşgul olacağı sınıfa ayırma imkanı bulamaz. Bu süre zarfında, sınıf yönetimi konusunda problemlerle karşı karşıya kalır. Bütün bunlar 40 dk'lık süreyi azaltıp yaklaşık 25-30 dk'ya indirecektir. Hedef ve kazanımlara ulaşma da noksanlıklar da kaçınılmaz olacaktır.

⊙ Sınıfl öğretmenliği yapan öğretmenlerin tamamı, birleştirilmiş sınıflarda öğretim konusunda yeterli birikime sahip değillerdir. Öğretmen okulu, eğitim enstitüsü, eğitim fakültesi ve pedagojik formasyonu olan değişik fakülte mezunları arasında yetişen sınıfl öğretmenlerinin bir kısmı, uygulama konusunda bilgi sahibi olmadıkları için sıkıntılar yaşamaktadırlar.

- ⊙ Deneyimsiz öğretmen, bir sınıfla ders işlerken diğer sınıflarla ne yapacağını bilememekte, kuramsal olarak bilse dahi uygulamada eksikleri olmaktadır. Bu gibi durumlar da, daha mesleğinin ilk yıllarında onu meslekten soğutmaktadır. Denetim sisteminin yetersizliğinden kaynaklanabilecek sebeplerle öğretmenlere, birleştirilmiş sınıflarda öğretimle ilgili yeterince rehberlik yapılmayabilir.
- ⊙ Kırsal alanda açılan birleştirilmiş sınıflı okullar, araç-gereç ve materyaller boyutunda yetersiz kalmaktadır. Bu tür okulların binaları küçük ve maddi kaynakları sınırlıdır. Uzun yıllar kullanılmak zorunda kalınan bu araçlar eski, kırık-dökük ve birçoğu da işe yaramaz vaziyettedir. Öğretmenler, basit ders araçlarını kendileri yapmak ya da temin etmek zorundadırlar.
- ⊙ Birleştirilmiş sınıf öğretmeni, okulun boya ve badana işleri, çatı, kapı ve pencerelerin bakım ve onarımı, tuvaletlerin temizliği, su, kanalizasyon, okulun ısınma problemi, yakacak ihtiyacı, bacaların temizliği vb. problemlerle uğraşmak zorundadır. Birleştirilmiş sınıfların çoğunda yardımcı hizmetli, köy veya vatandaş imkânlarıyla tutulmuş özel temizlik işçisi bulunmaz. Okul binasının tadilatı, onarımı, boyası, badanası ve boyası her yeni öğretim yılının başında öğretmen, öğrenciler ve köy halkı tarafından yapılır.
- ⊙ Birleştirilmiş sınıflı okulların mali açıdan kaynakları kısıtlıdır. İlköğretim kurumlarının gelir kaynakları, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nda yer almıştır. Buna göre, köy bütçesinden en az %10 oranında bir ödeneğin ayrılması öngörülmüştür. Fakat okullar çoğu kez bu ödeneği alamamakta ve köy yönetimi ile bu konuda sorun yaşamaktadır.
- ⊙ İl ve İlçe merkezlerine çok uzak olan birleştirilmiş sınıflı okullarda resmi yazı ve belgelerin gönderilmesi ve getirilmesi büyük bir sorundur. Hava ve yol şartlarının imkânsızlığı nedeniyle, idari görevi üstlenen müdür yetkili öğretmenler, evrak ve belgeleri zamanında ilgili birime göndermekte sıkıntı yaşarlar.
- ⊙ Öğretmenin derse hazırlık için harcadığı zaman ve enerji artmaktadır. Özellikle ödevli ders saatlerinde, öğrencileri kendi kendilerine çalışmaya yönlendirmek ve bunu etkili biçimde gerçekleştirmek için yapılacak hazırlık çok zaman almaktadır.
- ⊙ Yeterli imkânlar sağlanmadığı ve şartlar oluşmadığı zaman, öğretmen

dikkatini ve enerjisini başka yönlere dağıtmakta, zaman yetmemekte ve böylelikle İlköğretim programında belirtilen hedeflerin tamamına ulaşmak zor olmaktadır.

© Okul çevresinin okula karşı duyarsızlıkları bulunabilir. Ailelerin kültürel düzeyi düşük olduğu için, çocuğa evde yardım edecek, yol gösterecek ve ilgilenecek birileri olmaz. Ailenin kültürel gelişmişliği, okul öncesinde olduğu gibi, okul döneminde de çocuklara yansımakta ve sirayet etmektedir.

© Birleştirilmiş sınıf öğretmenleri genellikle köylerde görev yaptıkları için, öğretmenler uyum ve alışma sorunu yaşarlar. Bir an önce köyden kurtulmanın yolunu ararlar. Bu nedenle birleştirilmiş sınıflarda çok sık öğretmen değişikliği ile karşılaşılır.

© Köy okullarına çoğu kez genç, yeni mezun öğretmenler verilmektedir. Sırf zorunlu hizmetini tamamlamak amacıyla köye gelen ve birleştirilmiş sınıflı okulda görev alan öğretmen köye alışmış olsa da, köyde kan davaları ve etnik ayrımcılık gibi bazı sorunlarla karşılaşır.

© Birleştirilmiş sınıflarda uygulanan program köyün, köy çocuğunun ve köy halkının ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır. Şehirdeki sosyal yaşamla köydeki sosyal yaşam eş değerde görülemez. Şehir okulları için ayrı, köy okulları için ayrı program olması, şehirlerle kırsal kesim arasındaki farklı yapıdan kaynaklanmaktadır.

© Birleştirilmiş sınıflı köy okullarında öğrencilerin çeşitli tesirler altında okula muntazaman devam etmeyişleri, onların derslerde ve okul çalışmalarında geri kalmalarına sebep olur.

Türkiye’de Birleştirilmiş Sınıf Uygulamaları

Daha önce de açıklandığı üzere Türkiye de 2004-2005 yılı verilerine göre toplam ilköğretim okullarının % 46.9’unda birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulaması bütün illerde bulunmakla birlikte en yaygın olan beş il Şanlıurfa (954), Samsun (808), Erzurum (746), Diyarbakır (658) ve Ağrı (456) dır. Bölgeler bazında birleştirilmiş sınıfların bölgelerdeki toplam ilköğretim okulları içindeki oranı ise şöyledir: Güney Doğu Anadolu % 63, Doğu Anadolu % 62, Karadeniz % 56, İç Anadolu % 36, Ege ve Akdeniz % 35, Marmara % 18 (MEB, 2005). Birleştirilmiş sınıflı

okulların bölgeler bazında yaygınlığı ile bölgelerdeki ortalama eğitim süresi de paralellik göstermektedir. Ortalama eğitim süresi Marmara'da 5.8 yıl, Ege'de 5.3 yıl, Akdeniz'de 5.1 yıl, İç Anadolu'da 5.6 yıl, Karadeniz'de 4.8 yıl, Doğu Anadolu'da 4.1 yıl ve Güney Doğu'da da 3.1 yıldır. (Eğitim Sen, 2005:39). Bu verilere göre birleştirilmiş sınıflı okulların sosyal, kültürel, eğitim ve coğrafi açıdan "dezavantajlı" bölgelerde yaygın olduğu görülmektedir.

Türkiye eğitim sisteminde bazı batı ülkelerinde olduğu gibi "pedagojik bir tercih" olarak değil, öğrenci, öğretmen, derslik sayısındaki yetersizliklerin bir sonucunda "zorunlu" olarak uygulanan birleştirilmiş sınıfların binlerce çocuk-özellikle aileleri tarafından yerleşim yerinin dışında bir okula gönderilmeyen kız çocukları- ve yerel topluluk için getirileri üzerinde yeterince durulmadığı gibi en kısa sürede sonlandırılması gereken bir uygulama olarak algılanmaktadır (Aksoy,2008:5). Hatta Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı brifing dosyalarında ve hükümet programlarında birleştirilmiş sınıf uygulamaları, mevcut sistemin "kamburu" olarak algılanmaktadır ve yapılan bir değerlendirmede "Kırsal yerleşim birimlerinde yaygın biçimde sürdürülen Birleştirilmiş Sınıf Uygulaması eğitimi olumsuz yönde etkileyen en önemli etmenlerden biridir" denilmektedir (Karasar ve Platteau, 1998:166). Ergüneş ve Altunsaray da (1998) ilköğretimde sistemin ayrılmaz bir modeli olan birleştirilmiş sınıf uygulamasının belirlenen hedeflerin gerçekleşmesinde hala bir engel olarak görüldüğünü, hem hükümet programlarında hem de kalkınma planlarında birleştirilmiş sınıf uygulamasına ilişkin kalıcı çözümler üretilmediğini belirtmektedirler.

Alanla İlgili Araştırmalar

Buğday (2003), "Birleştirilmiş Sınıflarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin İncelenmesi" adlı çalışmasında; birleştirilmiş sınıflarda öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının arttığını, sınıf yönetiminin, derslerin planlanması ve yapılacak etkinliklerin normal sınıflara göre daha zor olduğunu, ayrıca öğrencilere de kendi kendine çalışma konusunda sorumluluk yüklendiğini açıklamıştır.

Oran'ın (2003), "Birleştirilmiş ve Bağımsız Sınıflarda Öğrenim Gören Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Bilişsel Hedeflerine

Ulaşma Düzeyi” konulu araştırmasında; bağımsız sınıflı okullarda öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerinin, birleştirilmiş sınıflı okullarda öğrenim gören 5. sınıf öğrencilerine oranla Sosyal Bilgiler dersi bilgi düzeyi hedeflerine ulaşma seviyelerinde daha başarılı oldukları görülmektedir. Bu başarının bir sınıf içerisinde aynı olgunlaşma seviyesine sahip öğrencilerin bulunmasından, bu öğrencilerin derse olan hazır bulunuşluk seviyesinden ve öğretim yılı boyunca uygulanan eğitim-öğretim etkinliklerinden kaynaklandığı belirtilmiştir.

Şahin (2003), “Birleştirilmiş Sınıflar Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Ankara ili örneği)” adlı çalışmasında öğretmenlere yönelik anket uygulamasında şu sonuca ulaşmıştır. Öğretmenlerin % 40’ı birleştirilmiş sınıfların mesleki şevk ve motivasyonları üzerindeki olumsuz etkilerinden söz etmişlerdir. Araştırmaya katılan 75 öğretmenin 72’si (% 96) müstakil sınıfta öğretmenliği tercih etmiş, sadece 3 öğretmen (% 4) tercihini birleştirilmiş sınıflardan yana yapmıştır.

Aynı çalışmada “Birleştirilmiş sınıflarda yaşanan güçlükler nelerdir?” sorusuna öğretmenler şöyle yanıt vermiştir.

- Sınıf yönetiminin zor olması,
- Planlamanın uzun ve can sıkıcı olması,
- Kendi kendine çalışma saatlerinin verimsiz geçmesi,
- Yeterli zamanın olmaması,
- Mesleki yalnızlık ve yardım alamama,
- Sınıfla yaş ve düzeyin farklı olması,
- Çevrenin okula ilgisizliği,
- Materyal eksikliği
- İdari işleri de yürütme zorluğu.

Çınar’ın (2004), “Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında İlk Okuma Yazma Öğretimi” ne ilişkin araştırmasında, şu tespitlerde bulunmuştur.

- Öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında köyde bulunmanın yarattığı yalnızlık duygusu öğretmen başarısını azalttığını,
- Köydeki öğretmen zaman içinde mesleki erozyona uğradığını,
- Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlere gereken rehberlik yapılmadığı,
- Birleştirilmiş sınıflı köy okullarında öğrencilerin okula düzenli devam etmediği gerçeğini ortaya koymuştur.

Akpınar, Turan ve Gözler (2004)'in yapmış olduğu "Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Müfredatına İlişkin Görüş ve Önerileri" başlıklı çalışmalarında öğretmenlerin:

- ⊙ Yeni müfredatın gerçek yaşam ile bağlantısı olmadığı
- ⊙ Müfredattaki derslerin öğrencilerin gerçek yaşamla ilgisi olmadığına
- ⊙ Rehber ve kılavuz kitapların ve okullarda bulunan araç-gereç ve öğretim materyallerinin yeterli olmadığını
- ⊙ Yeni ilköğretim müfredatının birleştirilmiş sınıflara göre tekrardan yapılması gerektiğini
- ⊙ Yeni ilköğretim müfredatının ezberci değil üretici olduğunu, amaç ve hedeflerin kazanım olarak adlandırılmasının daha uygun olduğunu
- ⊙ Ses temelli cümle yönteminin birleştirilmiş sınıflara uygun olduğunu
- ⊙ Birleştirilmiş sınıflarda zaman konusunun problem olduğunu ve zamanı yetiştiremediklerini, öğretmenli ve öğretmensiz ders işlemede en çok matematik ve Türkçe dersinde zorlandıklarını
- ⊙ Etkinlik uygulama ve araç-gereç temin etme konusunda en çok Fen Bilgisi ve matematik dersinde zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Erdem, Kamacı ve Aydemir (2005) Denizlide 62 birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerle yaptığı araştırmada; öğretmenlerin % 93 düzeyinde "kısmen" sorun yaşadıklarını ve bu sorunların cinsiyete, öğrenci sayısına, mezun olunan okula, göreve, mesleki kıdeme, birlikte görev yapılan öğretmen sayısına, okutulan birleştirilmiş sınıf grubuna, birleştirilmiş sınıfı okuttuğu yıla, ikametgâha göre farklılık gösterdiği belirtilmiştir.

Gültekin (2005) çalışmasında ilköğretimde yaygın olarak uygulanan birleştirilmiş sınıflarda öğretime ilişkin araştırma sonuçları dikkate alındığında, normal ilköğretim okullarında öğrenim görme olanağı olmayan öğrencilerin öncelikle taşınmalı eğitimle öğrenim görmesi, değilse YĐBO ya da PĐO'lara alınması ve birleştirilmiş sınıflarda öğretim uygulamasına zamanla son verilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Kılınç (2005) tarafından yapılan; "Birleştirilmiş ve Normal Sınıflarda Okuyan 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe ve Matematik Derslerindeki Başarılarının Karşılaştırılması" adlı çalışmada 2003-2004 öğretim yılında Gaziantep ili merkez ilçelerinde yer alan birleştirilmiş ve normal sınıflarda okuyan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Türkçe ve matematik derslerindeki başarıları arasındaki fark belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonu-

cunda normal öğretim yapan okullardaki 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş sınıf öğrencilerine göre Türkçe ve matematik dersinde daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır.

Dalka, S. (2006) birleştirilmiş sınıflarda görev yapan 95 adet öğretmenle yaptığı çalışmada yeni programın birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulanması ve başarı elde edilmesi, bu okulların bugünkü halleriyle imkânsız olduğunu, yapılandırmacı yaklaşım için okullarda olması gereken asgari fiziki imkânların okullarda bulundurulması gerektiği ifade edilmiştir.

Dursun (2006)'un yapmış olduğu "Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri" isimli çalışmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

◎ Birleştirilmiş sınıf öğretimi yapan öğretmen görüşlerine göre; ağırlıklı olarak geleneksel öğretim yöntemlerini kullanmaya devam ettikleri, ayrıca birleştirilmiş sınıflarda öğretimde kullanılan; küme çalışması, büyüklerin rehberliği, seviye grupları ve bireysel çalışma yöntemi gibi yöntemlerinde en az kullanılan yöntemler arasında olduğu,

◎ Öğretmenlerin kullandığı araç-gereçler içerisinde en çok ders kitabı, tepegöz, bilgisayar, gibi araçlar olduğu,

◎ Birleştirilmiş sınıflarda öğretim konusundaki sorunların; öğrencilere bireysel ilgi gösterilemediği, veliler ilgisiz, zaman yetmediği, hedeflere tam ulaşılmadığı,

◎ Ayrıca öğretmenler bu uygulama biçiminin daha çok yardımlaşma paylaşma ve öğrencilerin sosyalleşmesini artırması açısından faydalı olduğunu tespit etmiştir.

◎ Zamanın yetersiz kalması, büyüklerin küçükler üzerinde hâkimiyet kurması, tekrar ve pekiştirmenin yapılamaması, ödevli grubun dikkat eksikliğinden gerekli verimin alınamaması gibi noktalarda yoğunlaştığını, çözümün; bu uygulamanın mümkün olduğunca kaldırılmasıyla, programın ve etkinliklerin bu uygulamaya göre düzenlenmesiyle olacağını ifade etmişlerdir.

Aksoy (2008) yapmış olduğu "Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim-Öğretim: Genç ve Deneyimsiz Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Bir Araştırma" başlıklı çalışmasında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

⊙ Araştırma grubunda yer alan öğretmenlerin ifadeleri görev yaptıkları birleştirilmiş sınıflı okulların koşullarının nitelikli bir eğitim öğretim yapmak için hem fiziki açıdan hem de temel araç gereçler açısından büyük bir yoksunluk içinde olduklarını göstermektedir.

⊙ Öğretmenlerin tamamının hem okulların bakım, onarım ve donanımı hem de öğrencileri için (defter, kalem, boya malzemeleri vb. nedenlerle) kişisel harcama yapıyor olmaları, mesleklerinde özverili bir yaklaşım içinde olduklarının da bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

⊙ Öğretmenlerin velilerden hem çocuklarının eğitimi hem de okulu ilgilendiren diğer konularda gerekli desteği alamadıklarını göstermektedir.

⊙ Öğretmenlerin yarısının okulun bulunduğu köye şehirden geliş gidis yapması da çevresel faktörler ve velilerin olumsuz davranış ve yargılarını ortadan kaldırmaya öğretmenlerin sağlayabilecekleri katkıyı da azaltmakta olduğu söylenebilir.

⊙ Öğretmenlerin tamamının açıklamaları, kendilerine bağlı oldukları üst yönetimlerce gerek mali konularda gerekse pedagojik olarak yeterli bir bilgilendirme, yardım ve destek sağlanmadığını, kendilerini çaresiz, yalnız ve yetersiz hissettiklerini göstermektedir

⊙ Katılımcıların tamamının ifadeleri öğretmenlerin hizmet öncesinde müstakil sınıflara göre aldıkları teorik temelli eğitimin birleştirilmiş sınıflı okullarda işlevsiz ve yetersiz hale geldiğini, yaptıkları çoğu şeyi deneme yanılma yoluyla ve kendileriyle benzer koşullar içerisinde bulunan meslektaşlarına sorarak informal yollarla öğrendiklerini ortaya koymaktadır.

⊙ Öğretmenlerin hizmet öncesinde kazandıkları bilgi ve becerilerini tek sınıflı bir ortamda bile tecrübe etmeden çok sınıflı bir ortamda uygulamaya başlamaları, bir başka ifade ile deneyimsiz olmaları da aldıkları eğitimi yetersiz görmelerine neden olabilir.

Aksoy (2008) yapmış olduğu "Multigrade Schooling in Turkey: an Overview" başlıklı çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

⊙ Ülkemizde birleştirilmiş sınıfların çok köklü bir geçmişi vardır. Bundan dolayı da problemlerin temeli çok eskiye dayanmaktadır.

⊙ Birleştirilmiş sınıflı okullar devletin vermiş olduğu temel eğitim hakkı kazanmak için birçok öğrencinin tek şansı olmasına rağmen Milli Eğitim Bakanlığı birleştirilmiş sınıflar işlevlerini düzenlemek için yeterince dikkat etmemektedir.

© Yönetim eksikliği, finansal destekler, öğretmen ve eğitim hizmeti eksikliği birleştirilmiş sınıfların temel problemlerindedir.

İzci (2008)'nin yapmış olduğu “İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretime İlişkin Görüşleri” başlıklı çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır:

© Öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıflar ile ilgili bilgi ve becerilerinin yeterli olmadığını ortaya koymaktadır.

© Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu sınıf öğretmenliği programında görmüş oldukları birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersinin bu alandaki bilgi ve becerilerinin belli bir düzeye ulaşmasına katkı sağlamayacağı yönündedir.

© Sınıf öğretmenliği programındaki okullarda yapılan okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerinin mezuniyet sonrası birleştirilmiş sınıf uygulamalarına katkısı oldukça sınırlıdır. Bu nedenle öğretmen adayları, öğretmenlik uygulaması dersinin bir bölümünün birleştirilmiş sınıflarda öğretim uygulaması yapan köy okullarında yapılmasının yararlı olacağına inanmaktadırlar.

© Sınıf öğretmenliği programında yer alan “birleştirilmiş sınıflarda öğretim” dersinin haftada iki saat olarak okutulması yeterli bulunmamıştır. Öğretmen adayları mezuniyet sonrası birleştirilmiş sınıflarda göreve başladıklarında öğrencilere nasıl davranılacağını bilmemektedirler. Sınıf öğretmeni adayları, birçok dezavantajına rağmen bu uygulamanın ülkemiz açısından yararlı olduğuna inanmaktadırlar.

Birleştirilmiş sınıflar, Türk Eğitim Sistemi'nin öğretmen, öğrenci ve fiziki mekan eksikliklerinden dolayı oluşmuş olan bir sınıf biçimidir. Birleştirilmiş sınıflı okullarla ilgili yapılan çalışmaların çoğunda öğretimin sağlanmasından kaynaklanan problemlere değinilmiştir. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan öğretmenleri öğretimin yanı sıra okul yönetimiyle ilgilenmesi, okulun idari ve resmi işlemlerini sağlaması ve okulda bulunan maddi-manevi ve insan kaynaklarını milli eğitimin belirlediği amaçlar dahilinde kullanılması gerekmektedir. Eğitim fakültelerinin asli görevi yönetici değil öğretmen yetiştirmektir. Bu sebepten dolayı üniversitede lisans eğitiminde alınan derslerinde okulların yönetmeliklerini veya kanunları, idari işlerin nasıl yürütüleceğine dair herhangi bir ders verilmemektedir.

Bu araştırmanın genel amacı birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretim yapan okullarda karşılaşılan yönetim problemlerini ortaya koymaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır;

1. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, öğrenci kayıtlarının yönetimi konusunda ne düzeyde problemler yaşamaktadırlar?
2. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, öğretim hizmetlerinin yönetimi konusunda ne düzeyde problemler yaşamaktadırlar?
3. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, okul-çevre ilişkilerinin yönetimi konusunda ne düzeyde problemler yaşamaktadırlar?
4. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, Milli Eğitim'in mevzuatları konusunda ne düzeyde problemler yaşamaktadırlar?
5. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, okulun fiziki mekânının yönetimi konusunda ne düzeyde problemler yaşamaktadırlar?
6. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, eğitim denetimine konusunda ne düzeyde problemler yaşamaktadırlar?
7. Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler, tüm bunları gerçekleştirirken kıdem, hizmetiçi eğitim alma durumu, cinsiyet gibi değişkenler arasında bir ilişki olmaktadır mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma müdür yetkili öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak birleştirilmiş sınıflı okulların yönetsel problemlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma tarama modelinde olup, betimsel bir nitelik arz etmektedir. Betimsel istatistik, bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda, evrenin tamamından araştırma yapılarak elde edilen verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini betimlemeyi

amaçlayan süreçtir (Büyüköztürk, 2002: 5). Bunun için, araştırmacı tarafından konuyla ilgili çeşitli maddelerden oluşmuş anket formu oluşturulmuştur. Anket bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Evren

Araştırmanın evrenini, Elazığ il genelinde Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan 248 müdür yetkili öğretmen oluşturmaktadır.

Örneklem

Araştırmada örneklem evrenin tamamıdır. Elazığ il genelindeki tüm birleştirilmiş sınıflı okullara ulaşılmaya çalışılmıştır. Toplam 248 birleştirilmiş sınıflı okul içinden 222'sine anket ulaşılmış ve geriye dönen anketlerden 209 tanesi değerlendirilmeye alınmıştır.

Tablo.1. Araştırmaya katılan Müdür Yetkili Öğretmenlerin farklı değişkenlere göre dağılımları

		F	%
<i>Cinsiyet</i>	<i>Erkek</i>	143	68
	<i>Kadın</i>	66	32
	<i>Toplam</i>	209	100
<i>Görev Süresi</i>	1-5 yıl	167	80
	6 ve yukarısı	42	20
	<i>Toplam</i>	209	100
<i>Öğretim şekli</i>	Normal	145	69
	İkili	64	31
	<i>Toplam</i>	209	100
<i>Hizmetiçi Eğitim durumları</i>	Almış	69	33
	Almamış	140	67
	<i>Toplam</i>	209	100

Araştırmaya katılan 209 müdür yetkili öğretmenin %68'inin erkek geriye kalan %32'lik bir bölümünün ise kadın olduğu görülmektedir. Erkek müdür yetkili öğretmenleri kadın müdür yetkili öğretmenlere oranla neredeyse 2 kat daha fazla oldukları söylenebilir. Araştırmaya katılan müdür yetkili öğretmenlerin görev sürelerine baktığımızda %80'lik bir oranının

1-5 yıl, %20'sinin ise 6 yıl ve yukarısı bir dilime sahip oldukları görülmektedir. Özellikle ilk yıllarında köylere atanan öğretmenlerin belli bir süre çalıştıktan sonra ekseriyetle merkezi ve dolayısıyla müstakil sınıflı okullara geçiş yaptıklarından dolayı böyle bir sayısal farkın oluştuğu gözlenmektedir. Tablo 5'te de görüldüğü gibi araştırmaya katılan müdür yetkili öğretmenlerin % 69'luk bir diliminin Normal öğretimi geriye kalan %31'lik bir diliminin ise ikili öğretim gerçekleştirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan müdür yetkili öğretmenlerin %33'lük bir diliminin hizmetiçi eğitim aldıkları görülmektedir. Buna karşın %67'lik bir dilimin ise hizmetiçi eğitim almadıklarını belirtmişlerdir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Birleştirilmiş sınıflı okulların yönetim problemleri konusunda geliştirilen anket müdür yetkili öğretmenler tarafından cevaplanmıştır. Bu amaçla yerli ve yabancı literatür taranıp, uzman görüşleri de alınarak likert ölçekli anket formu hazırlanmıştır.

"Birleştirilmiş Sınıflı Okulların Yönetim Problemleri" başlıklı çalışmanın güvenilirlik-geçerlilik çalışması sonucunda Elazığ ili ve ilçelerinde toplam 122 müdür yetkili öğretmenin görüşleri alınmış ve döndürülmemiş temel bileşenler analizinden (Unrotated Factor Solution) yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre faktör yükü 0.35 ve üzeri olan maddeler işleme alınmış ve toplam 54 madde işler durumda gözükmüştür. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değeri 0.558, Bartlett Testi 5322.107 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alpha .862 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin geçerliliği için uzman kanısından da yararlanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırma için, Elazığ il genelinde ve ilçelerinde bulunan birleştirilmiş sınıflı okullara anketler araştırmacının şahsi olarak ulaşmasıyla gerçekleştirilmiştir. Elazığ ilinde bulunan toplam 248 birleştirilmiş sınıflı okuldan 222'sine ulaşılmış, bu anketlerden 209 tanesi değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Anket yoluyla elde edilen veriler, SPSS for Windows 16.0 paket programında analiz edilmek için bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analizinde cinsiyet, hizmetiçi eğitim durumu gibi değişkenleri tanımlamak için, frekans ve yüzde alma teknikleri kullanılmıştır. Birleştirilmiş sınıflı okulların yönetim problemlerine ilişkin görüş maddelerinin analizinde ise, likert tipi ölçek kullanıldığından dolayı genel aritmetik ortalama alma tekniği kullanılmıştır. Veriler örneklem grubunun cinsiyet, hizmetiçi eğitim ve okuldaki öğretmen sayısı özellikleri açısından karşılaştırmalı olarak çözümlenmiş, bağımsız gruplar t testi ve ANOVA testi kullanılmıştır. Maddelerde değişkenlerin görüşleri arası anlamlılık düzeyi olarak 0,05 seçilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Müdür yetkili öğretmenlerin birleştirilmiş sınıfların yönetsel problemlerine yönelik boyutlarına cinsiyet durumlarına göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Müdür yetkili öğretmenlerin birleştirilmiş sınıfların yönetsel problemlerine yönelik boyutlarının cinsiyet durumlarına göre farklılaşma ilişkin t testi sonuçları.

Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Std. Sapma	t	p
Öğrenci işleri boyutu	Kadın	66	3.24	.2552	-2.990	.00
	Erkek	143	3.41	.4269		
Öğretim işleri boyutu	Kadın	66	3.48	.1987	-1.282	.14
	Erkek	143	3.53	.2849		
Okul çevre ilişkileri boyutu	Kadın	66	3.93	.2978	1.030	.25
	Erkek	143	3.88	.4007		
Mevzuat bilgisi boyutu	Kadın	66	2.98	.3664	-3.650	.00
	Erkek	143	3.17	.3573		
Fiziksel yapı boyutu	Kadın	66	3.04	.4097	-.984	.31
	Erkek	143	3.10	.4372		
Denetim boyutu	Kadın	66	3.28	.5130	-1.298	.20
	Erkek	143	3.38	.4906		

p<.05

Tablo 2 incelendiğinde birleştirilmiş sınıflı okulların yönetsel problemlerin alt boyutları incelendiğinde “öğrenci işleri”, “mevzuat bilgisi” boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Öğrenci işleri boyutunda erkek öğretmenlerin ($X=3.41$) kadın öğretmenlere ($X=3.24$) oranla daha yüksek düzeyde katıldıkları görülmüştür. Bu durum gruplar arasında anlamlı farklılık oluşmasına neden olmuştur ($t=-2.990$, $p<.05$).

Mevzuat bilgisi boyutunda da yine erkek öğretmenlerin ($X=3.17$) kadın öğretmenlere ($X=2.98$) oranla daha yüksek katılımında buldukları tespit edilmiştir ($t=-3.650$, $p<.05$).

Tablo 3. Müdür yetkili öğretmenlerin birleştirilmiş sınıfların yönetsel problemlerine yönelik boyutlarının kıdem durumlarına göre farklılaşma ilişkin t testi sonuçları.

Boyutlar	Stajyerlik	N	X	Std. Sapma	t	p
Öğrenci işleri boyutu	Stajyer	31	3.24	.2600	-1.911	.01
	Stajı kalkmış	178	3.38	.4036		
Öğretim işleri boyutu	Stajyer	31	3.43	.2381	-2.043	.03
	Stajı kalkmış	178	3.53	.2628		
Okul çevre ilişkileri boyutu	Stajyer	31	4.05	.3882	2.564	.01
	Stajı kalkmış	178	3.87	.3628		
Mevzuat bilgisi boyutu	Stajyer	31	2.93	.3547	-2.920	.00
	Stajı kalkmış	178	3.14	.3635		
Fiziksel yapı boyutu	Stajyer	31	2.99	.3773	-1.212	.18
	Stajı kalkmış	178	3.09	.4363		
Denetim boyutu	Stajyer	31	3.36	.3168	.157	.82
	Stajı kalkmış	178	3.34	.5245		

$p<.05$

Tablo 3 incelendiğinde birleştirilmiş sınıflı okulların yönetsel problemlerin alt boyutları stajyerlik durumuna göre incelendiğinde “öğrenci işleri”, “öğretim işleri”, “okul-çevre ilişkileri” ve “mevzuat bilgisi” boyutlarında gruplar arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Okul çevre ilişkileri boyutunda ise stajyer öğretmenlerin diğer öğretmenlere oranla daha yüksek düzeyde katılımında buldukları görülmüştür. Göreve yeni başlayan öğretmenlerin diğer öğretmenlere göre daha fazla problem yaşadıkları ve bu problemleri çözmek için dışarıya yöneldikleri söylenebilir.

Tablo 4. Müdür yetkili öğretmenlerin birleştirilmiş sınıfların yönetsel problemlerine yönelik boyutlarının kıdem durumlarına göre farklılaşma ilişkin t testi sonuçları

Boyutlar	Hizmetiçi Eğitimi	N	X	Std. Sapma	t	p
Öğrenci işleri boyutu	Evet	69	3,32	,3902	-1.044	.29
	Hayır	140	3,38	,3877		
Öğretim işleri boyutu	Evet	69	3,50	,3053	-5.04	.64
	Hayır	140	3,52	,2376		
Okul çevre ilişkileri boyutu	Evet	69	4,01	,3868	3.328	.00
	Hayır	140	3,83	,3505		
Mevzuat bilgisi boyutu	Evet	69	3,24	,3911	3.791	.00
	Hayır	140	3,04	,3427		
Fiziksel yapı boyutu	Evet	69	3,08	,5006	.143	.89
	Hayır	140	3,08	,3901		
Denetim boyutu	Evet	69	3,30	,6588	-8.89	.45
	Hayır	140	3,37	,3978		

p<.05

Tablo 4’te birleştirilmiş sınıflı okulların yönetsel problemlerin alt boyutları hizmetiçi eğitim alma durumuna göre incelendiğinde “okul çevre ilişkileri” ve “mevzuat bilgisi” boyutlarında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Hizmetiçi eğitim alan müdür yetkili öğretmenlerin almayan öğretmenlere oranla daha yüksek düzeyde katılımda buldukları tespit edilmiştir.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan müdür yetkili öğretmen görüşlerinin öğretmen sayısı değişkene göre vermiş olduğu cevaplar tabloda 5’te gösterilmiştir.

Öğrenci işleri boyutunda en düşük katılım bir öğretmenli okullarda gerçekleşmiştir (X=3.20). Bu durum üç (X=3.57) ve dört öğretmenli (X=3.44) birleştirilmiş sınıflı okullar ile arasında anlamlı farklılık oluşmasına neden olmuştur. Öğretim boyutunda ise en düşük katılım bir öğretmenli okulda gerçekleşmiştir (X=3.36). Bu boyutta da üç öğretmenli (X=3.64) okul ile aralarında anlamlı farklılık oluşmasına neden olmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin Branşlarına Göre Kurum İçi İletişim Düzeyleri Puanlarına İlişkin n, x ve ss. Değerleri.

Boyut	Öğretmen Sayısı	X	Std. Sapma
Öğrenci işleri boyutu	70	3,20	,4176
	60	3,33	,3583
	50	3,57	,3184
	29	3,44	,3016
Öğretim işleri boyutu	70	3,43	,3886
	60	3,49	,2435
	50	3,64	,1774
	29	3,54	,2665
Okul-çevre ilişkileri boyutu	70	3,93	,3495
	60	3,84	,2613
	50	3,99	,4114
	29	3,74	,3516
Mevzuat bilgisi boyutu	70	3,10	,3315
	60	3,03	,3261
	50	3,30	,3715
	29	2,96	,3963
Fiziksel yapı boyutu	70	3,10	,2470
	60	3,08	,3241
	50	3,22	,4703
	29	2,77	,3707
Denetim boyutu	70	3,35	,4682
	60	3,37	,3678
	50	3,33	,2855
	29	3,30	,5107

Okul-çevre ilişkileri boyutunda ise dört öğretmenli okul en düşük katılımında bulunan okul olmuştur ($X=3.74$), en yüksek katılım ise üç öğretmenli birleştirilmiş sınıflı okulda gerçekleşmiştir($X=3.99$). Her iki okul arasında anlamlı farklılık oluşmuştur. Mevzuat bilgisi boyutunda ise dört öğretmenli okullarda en düşük katılım olmuştur($X=2.96$). Dört öğretmenli okul ile bir ($X=3.10$) ve üç ($X=3.30$) öğretmenli okullarda görüş farklılığı nedeni ile anlamlı farklılık oluşmuştur. Fiziksel yapı boyutunda ise dört öğretmenli okullar en düşük katılımı göstermiştir ($X=2.77$). Diğer tüm okul türleri ile aralarında anlamlı farklılık oluşmasına neden olmuştur. Denetim

boyutunda ise her okulda birbirine yakın cevaplar verildiğinden dolayı gruplar arasında herhangi bir anlamlı farklılık oluşmasına sebebiyet vermemiştir.

Müdür yetkili öğretmenlerin öğretmen sayısına göre birleştirilmiş sınıflı okulların yönetsel problemlerinin farklılaşmasına ilişkin varyans analizi sonuçları tablo 5.1’de verilmiştir.

Tablo 5.1. Müdür yetkili öğretmenlerin okuldaki öğretmen sayısına göre vermiş oldukları cevaplara ilişkin varyans analizi sonuçları.

Boyutlar	Branş	KT	sd	KO	F	p
Öğrenci işleri boyutu	Gruplar Arası	4,283	3	1,428		.00
	Grup İçi	27,131	205	,132	10,787	
	Toplam	31,413	208			
Öğretim boyutu	Gruplar Arası	1,354	3	,451		.00
	Grup İçi	12,854	205	,063	7,199	
	Toplam	14,208	208			
Okul çevre ilişkileri boyutu	Gruplar Arası	1,369	3	,456		.01
	Grup İçi	27,343	205	,133	3,421	
	Toplam	28,711	208			
Mevzuat bilgisi boyutu	Gruplar Arası	2,807	3	,936		.00
	Grup İçi	25,782	205	,126	7,440	
	Toplam	28,589	208			
Fiziksel yapı boyutu	Gruplar Arası	3,796	3	1,265		.00
	Grup İçi	34,413	205	,168	7,537	
	Toplam	38,208	208			
Denetim boyutu	Gruplar Arası	,103	3	,034		.93
	Grup İçi	51,608	205	,252	,137	
	Toplam	51,712	208			

Tablo 5.1 incelendiğinde müdür yetkili öğretmenlerin okuldaki öğretmen sayısı değişkeni açısından birleştirilmiş sınıflı okulların yönetsel alt boyutlarından sadece denetim boyutunda anlamlı farklılık çıkmadığı tespit edilmiştir.

Sonuç

1. Birleştirilmiş sınıflı okullarda müdür yetkili öğretmenlik yapanların cinsiyet dağılımına göre vermiş olduğu cevaplar incelendiğinde kadın öğretmenler ile erkek öğretmenler arasında öğrenci işleri ve mevzuat bilgisi boyutlarında farklılıklar çıkmıştır. Kadın öğretmenlerin özellikle fiziksel yapı ya da okul çevre ilişkilerinde zorlanması beklenirken bunların dışındaki iki boyutta farklılık ortaya çıkmıştır.
2. Müdür yetkili öğretmenlerin en az fiziksel mekan boyutuna katılımda buldukları tespit edilmiştir. En yüksek katılım ise okul çevre ilişkilerinde olmuştur.
3. Stajyer müdür yetkili öğretmenlerin okul çevre ilişkilerinde stajyerliği kalkmış öğretmenlere oranla daha yüksek katılımda buldukları tespit edilmiştir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin okul problemlerini çözmek için dışarıya daha fazla açıldıklarını ya da destek beklediklerini söyleyebiliriz.
4. Stajyerliği kalkmamış öğretmenler ile kalkmamış öğretmenler arasında öğrenci boyutu, öğretim boyutu, okul çevre ilişkileri ve mevzuat boyutunda anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Okul çevre ilişkilerinde stajyer öğretmenler daha üst düzeyde katılımda bulunurken diğer boyutlarda stajyerliği kalkmış öğretmenlerin daha üst düzeyde katılımda buldukları tespit edilmiştir.
5. Müdür yetkili öğretmenlerin özellikle mevzuat bilgisi ve okul çevre ilişkileri boyutunda daha fazla katılımda buldukları tespit edilmiştir. Birleştirilmiş sınıflarla ilgili hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin de diğer öğretmenlere oranla daha az olmaları üzücü bir durumdur.
6. Okuldaki öğretmen sayısı arttıkça özellikle öğrenci işleri ve öğretim işleri boyutunda öğretmenlerin problemlerinin azaldığı görülmektedir. Tek öğretmenli okullarda öğretmenlerin öğrenci işleri ve öğretim işlerinde zorlansıkları tespit edilmiştir.

Öneriler

1. Görev başındaki öğretmenlerin daha iyi şekilde yararlanabilmeleri için hizmetiçi eğitim kurslarının içerikleri tekrar gözden geçirilmeli ve bu kritik bölgelerde çalışan öğretmenlerin hepsinin hizmetiçi eğitim kurslarına alınması gerekmektedir.
2. Birleştirilmiş sınıflı okullardaki eğitimin daha kaliteli ve verimli bir hale gelmesi için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından komisyonlar oluşturulup bu alan dahilinde çalışan öğretmen, müdür yetkili öğretmen ve müfettişlerce hazırlanan çözüm önerileri hazırlanmalıdır.
3. Hizmetiçi eğitim kurslarında müfettişler denetim problemleri konusunda müdür yetkili öğretmenlere kurslar vermelidir. Özellikle göreve yeni başlayan öğretmenler denetim konularında çok stres yaşayıp zorlanmaktadırlar. Meslek içi ve meslek öncesinde öğretmenlere eğitimler verilmelidir.
4. Öğretmenlerin lisans eğitimlerinde mevzuat ve yazışmalar konusunda donanıma sahiplendirilmeleri gerekmektedir. Özellikle resmi yazışmalar konusunda eksiklikleri öğretmenlerde stres oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Akpınar, B., Turan, M. & Gözler, A. (2006) Birleştirilmiş Sınıflarda Görev Yapan Öğretmenlerin Yeni İlköğretim Müfredatına İlişkin Görüş ve Önerileri, Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi, (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 14–16/Nisan/2006, Ankara) Bildiri Kitabı 2. Cilt, 403–414, Kök Yayıncılık, Ankara
- Aksoy, N. (2008) Multigrade Schooling in Turkey: An Overview. *International Journal of Educational Development* 28 (2008) 218–228
- Aksoy, N. (2008). Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim-Öğretim: Genç ve Deneyimsiz Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Bir Araştırma. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*. Cilt 6, Sayı 21, Kış 2007-2008
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, Ankara: Anı Yayıncılık

- Buğday, M. (2003). Birleştirilmiş Sınıflarda Sosyal Bilgiler Öğretiminin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Çınar, İ. (2004). Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında İlkokuma Yazma Öğretimine İlişkin Bir Araştırma, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:7
- Dalka, S. (2006). Birleştirilmiş Sınıflı Köy Okullarının Problemleri ve Durum Tespiti: (Doğu Beyazıt Örneği) Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi, (Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi 14-16/Nisan/2006, Ankara). Bildiri Kitabı 2. Cilt, 415-420, Ankara, Kök Yayıncılık.
- Doğan, A. R. (2000). Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Öğretim, Trabzon, Selim Ofset
- DPT. (2001). Beş Yıllık Kalkınma Planı, Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları Ankara
- Erdem, A. R. (2002). Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim. Ankara, Anı Yayıncılık
- Erdem, A. R., Kamacı, S. & Aydemir, T. (2005). Birleştirilmiş Sınıfları Okutan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar (Denizli Örneği). Eğitimde Kuram ve Uygulama, 1 (1-2): 3-13.
- İzci, E. (2008). İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretime İlişkin Görüşleri, Electronic Journal of Social Sciences. Summer-2008 (111-122) V.7 N.25 ISSN:1304-0278
- Köklü, M. (2000). Birleştirilmiş Sınıfların Yönetimi ve Öğretim, Beta Basım, İstanbul
- Köksal, K. (2002). Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim, Ankara, Pegem A Yayıncılık
- Mihçı, C. (1983). Birleştirilmiş Sınıf Uygulamalarını Olumsuz Yönde Etkileyen Durumlar. Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı:74, Tekişik Matbaası.
- Oğuzkan, F. (1987). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Özben, K. (1997). Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli

Öztürk, H.İ. (2005). Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim. İstanbul: Lisans Yayıncılık

Şahin, A. (2003). Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25:166-175

İnternet adresleri

<http://unesdoc.unesco.org/images/0010/001038/103817e.pdf> 06.03.2008 tarihinde indirildi

<http://granite.medlib.iupui.edu/bam/?cat=97> 05.03.2008 tarihinde indirildi

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Gözler, A. & Çelik, V. (2013). Birleştirilmiş Sınıflı Okulların Yönetim Problemleri, *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(4) s.157-182